כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת קרח ■ כ"ה סיון תשפ"ו ■ 10.06.2026 ■ גליון מס' 8974

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

מנהיגות נותנת ומנהיגות לוקחת
משה רבנו וקרח מייצגים שתי הנהגות הקיימות בעולם, האחת הנהגה נותנת...
המשך בעמ' 2

משה ותורתו אמת בירור האמת לדורות
לאחר שנחתם דינם של דור המדבר, והם ידעו שלא בדורם ייכנסו העם...
המשך בעמ' 3

מה כל כך הרסני בקנאה?
במרכז הפרשה עומדת פרשת חטאו של קרח. התורה מתארת בצורה...
המשך בעמ' 4

בדידי הווה עובדא
הרב יהודה זרחיה הלוי סגל זצ"ל
באחד הימים פנה אליי ידידי ר' יהושע הלפרין ואמר לי כך: באחת מהערים...
המשך בעמ' 5

שביבים
- "זו מחלוקת קרח וכל עדתו"
- "עבדות אני נותן לכם"
- "עזר כנגדו" - אשת און ואשת קורח

המשך בעמ' 6

בעקבי רלב"ג

/ הרב פרופ' נריה גוטל

פרשיית קרח ועדתו רחוקה אומנם מלהיות היחידה ב"אתגרים" שהונחו לפתחו של משה בשנות מסע ישראל במדבר, ועם זאת מיוחדת היא. בפרשייה זו הקב"ה מצווה להותיר ממנה לדורות שני רישומי-אותות: א. "את מחתות החטאים האלה בנפשותם ועשו אתם ריקועי פחים צפוי למזבח... ויהיו לאות לבני ישראל" (במדבר יז, ב); ב. "...השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי..." (שם שם, כה). כדבר זה לא קרה עם חטא העגל ולא עם חטא המרגלים, לא עם המתאוננים, לא עם בנות מדין, ועוד, אלא רק עם פרשיית קרח ועדתו; הלוא דבר הוא.

רלב"ג סבור שיש בכך לקח לדורות, לכל אדם, ולא רק לקביעת מעמד הכהונה. מפרשייה זו ילמד כל אדם, כי עם כל אי-הנעימות שכרוכה בקשיים ובביזיונות, בסופו של יום מתברר כי לא פעם הדבר דווקא משתלם. ומה שנכון לכל אדם, נכון שבעתיים לאנשי מעלה, שחוטפים לא פעם אבני בליסטראות. דוגמה לכך אהרן.

בסוף פרשת קרח מבהיר רלב"ג כי אהרן "הרוויח" מפרשייה "מביכה" זו:

> "התועלת העשירי הוא להודיע שמי שירצה לחלוק על ענין המעלה והכבוד שגזר ד' יתעלה לאיש מהאנשים, כל מה שישתדל לחלוק עליו יוסיף לו שלמות וקיום. הלא תראה כי הערעור שערער קרח על הכהונה היה סיבה אל שתהיה הכהונה ביותר-שלם-ממה-שהיתה לאהרן ולבניו, כי זה היה סיבה לבאר לכל ישראל שהזר הקרב יומת בידי שמים, ושהכהונה היא לאהרן מד' יתעלה, לא מבחירת משה, באופן שאי אפשר שיפול בו ספק לאיש מהאנשים. ולזה היתה המצוה מד' יתעלה לעשות ממחתות החטאים ההם ריקועי פחים ציפוי למזבח, להשאיר זכר זה הענין לדורות, 'למען אשר לא יקרב איש זר אשר לא מזרע אהרן הוא להקטיר קטורת לפני ד' ', פן יקרה לו דמיון מה שקרה לאלו החטאים. ולזה הושם גם כן מטה אהרן, שהוציא פרח וצץ ציץ וגמל שקדים, לפני העדות למשמרת לדורות, להשאיר זכר זה הענין".

מעלתו וכבודו של אהרן, כמו גם אלה של שבט הכהונה ככלל, מבוצרים אחרי פרשייה זו הרבה יותר ממה שהיו לפני כן. ההתערבות השמימית "לטובתו" של אהרן, לא נותרה אפיזודה היסטורית עליה רק מספרים, אלא הותירה 'רושם', אות הנראה לעיני כל יום-יום שעה-שעה: "אות לבני ישראל - אות לבני מרי".

רלב"ג שב ומביע תפיסה זו בפרשנותו לתחילת ספר מלכים (התועלת הרביעית), בהתייחסותו לאופן המלכתו של שלמה. גם אצל שלמה מתרחשים שני אירועים המקבילים למה שאירע עם אהרן: ערעור בוטה וניסיון הדחה תחילה - המלכה "עוצמתית" וחריגה לבסוף. אדוניה ביקש לסכל את מינויו של שלמה למלך. הוא פעל מאחרי גבו של דוד, אירגן קואליציה פוליטית עם בכירי המשטר למינויו-הוא, והפעיל מערכת מסועפת של יחסי ציבור ויצירת דעת קהל סוחפת לטובתו. על רקע זה, ראה דוד לנכון לחרוג מהסדרים הרגילים שנהוגים בהמלכת בן-יורש, ונתן לאירוע ציביון מיוחד: "ויאמר המלך דוד... לצדוק הכהן ולנתן הנביא ולבניהו בן יהוידע... קחו עמכם את עבדי אדניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון. ומשח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה... ובא וישב על כסאי והוא ימלך תחתי...". הנהגה חריגה זו הייתה נחוצה בשעתה, ורלב"ג מבהיר (שם) כי יש ממנה לקח לדורות:

> "...בכלל, הנה מי שיכוון לחלוק על כוונת הש"י לא תועילהו בזה מחשבתו, אבל יסבב שיגיע רצון יתעלה באופן יותר שלם. הלא תראה, כי מפני שהיתה המלוכה לשלמה מי"י כמו שהגיד נתן הנביא לדוד, לא הועיל לאדניהו מה שנתחכם לחלוק על הכוונה ההיא במה שמשך לב

> גדולי העם אשר היה ראוי שיסכימו עמו, כמו יואב ואביתר. אבל היה זה סיבה אל שיגיע דבר י"י אל שלמה באופן יותר שלם אשר לא יתכן עמו מחלקה, והוא מה שמשחוהו כל הראשים הכוללים אשר להם מבוא בבחירת המלך וישב על כסא דוד בחייו, כי זה ממה שהסיר משלמה כל מחלוקת בדבר המלוכה".

כאהרן הכהן, גם מעמדו של שלמה הפך חזק יותר, עוצמתי יותר, דווקא "בזכות" הערעור. ובאמת, כך פסק הרמב"ם (הלכות מלכים ומלחמות פ"א הי"ב) הלכה למעשה: "אין מושחין מלך בן מלך, אלא אם כן היתה שם מחלוקת או מלחמה מושחין אותו כדי לסלק המחלוקת. לפיכך משחו שלמה מפני אדוניה, ויואש מפני עתליה, ומשחו יהואחז מפני יהויקים אחיו".

ללמדך שמחלוקת, ערעור, הכפשה, ניסיון הדחה וכדו', של כל אדם בכלל ושל אנשי ציבור ומעלה בפרט, ודאי שאינם נעימים - לשון המעטה - ואולם למפרע הם עשויים להתברר דווקא כמעצימים, מחזקים, תומכים, מבססים. לקח לדורות.

מנהיגות נותנת ומנהיגות לוקחת

/ הרב יעקב הלוי פילבר

משה רבנו וקרח מייצגים שתי הנהגות הקיימות בעולם, האחת הנהגה **נותנת** והשנייה הנהגה **לוקחת**, משה רבנו היה מנהיג שהקב"ה בחר בו. הוא עצמו לא שש לקבל את התפקיד, אדרבא הוא ביקש: "שלח נא ביד תשלח", עד שההשגחה העליונה כפתה עליו את השליחות. סירובו של משה לא היה מפני שברח מאתגרים, אדרבא כבר בתחילת דרכו, עוד בהיותו נסיך בבית פרעה, כשהוא משופע מכל טוב וזוכה לחיבה מהסובבים אותו, כבר אז **אינו חושב על עצמו** אלא יוצא אל אחיו להטות שכם ולהקל עליהם מסבלותם. שם הוא עומד לטובת הנזקק והחלש גם במחיר סיכון חייו.

ובאותה שעה מה עושה קרח? בשעה שאחיו נאנחו בעבדות מצרים הוא הולך לחפש **ג'וב** בבית פרעה, כמו שמובא במדרש **(במדב"ר יח טו)**: "קרח היה ממונה לביתו של פרעה והיו בידיו מפתחות האוצרות שלו". וגם אחר כך כשיצאו ממצרים, בעוד משה רבנו מחפש את עצמות יוסף לקיים את צוואתו של יוסף: "והעליתם את עצמותי מזה", היה קרח גם הוא באותה שעה מחפש, אך את אוצרותיו של יוסף: "שלש מטמוניות הטמין יוסף במצרים, אחת נתגלתה לקרח" **(סנהדרין קי א)**. בעוד משה מבקש מעשים טובים ועזרה לזולת בו בזמן קרח מחפש כסף וזהב. כי קרח היה **"איש לקיחה"**, ככתוב: "ויקח קרח", וכל עושרו בא לו לא מ"יגיע כפיו", אלא מכספם של אחרים. ומפני היותו איש "לקיחה" אינו מסתפק בממון אלא מבקש גם כבוד, ומבלי שנתבקש הוא נדחף לקחת לעצמו גם את ההנהגה. בלהיטותו לרכוש מעמד וכבוד הוא מוכן להדיח כל מי שנדמה לו שעומד בדרכו אפילו אם הם משה ואהרן. לצורך כך הוא גם משתמש בכספו של יוסף שאינו שלו אלא של הציבור, כמו שתרגם יונתן בן עוזיאל **(במדבר טז יט)**: "הקהיל עליהם קרח את כל העדה לפתח אהל מועד, **ומשך אותם בעושרו**. שמצא שני אוצרות מאוצרות יוסף מלאים כסף וזהב, ובקש להדיח בעושר הזה את משה ואת אהרן מן העולם". משה ואהרן היו מרביצי תורה (עיין **עירובין נד ב**) ומחנכי הדור, ואילו קרח בשביל ליטול שררה מוכן אפילו לפגוע בתורתו וחינוכו של הדור. ומשה לעומתו לא זו בלבד שמבקש: "מי ייתן כל עם ה' נביאים", על אותם שהתנבאו: "משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ", והוא מוכן לוותר אפילו על העולם־הבא שלו בשביל עם ישראל כמו שאמר: "אם אין, מחני נא מספרך אשר כתבת".

הנצי"ב (בהסכמתו לספר 'אהבת חסד' של ה'חפץ חיים'), מסביר שמאז קין והבל התחלקה האנושות לנותנים וללוקחים: "קין עסק בעבודת האדמה ופרנס ממנה את הבל אחיו, אשר לא היה עובד אדמה". ובפירושו 'העמק דבר' הוסיף: "אחר שקין היה מוכשר ביותר לעבודת האדמה, **היה מספיק עבודתו גם בשביל אחיו**" - קין הנותן והבל הלוקח. תכונת הלקיחה היא שלילית לא רק בחייו הפרטיים של האדם, וככל שהאדם הופך להיות לאיש ציבור ומנהיג עדה התכונה הזאת מחמירה ומזיקה יותר, שאז הוא עלול לנצל לרעה את השלטון שבידו. כנגד הניצול הזה אמרה התורה לפי **הנצי"ב**: "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה'" **(דברים י יב)**. הדרישה הזאת ליראת ה' מכוונת לראשי ישראל מנהיגי הציבור, "שמהם אין הקב"ה מבקש לא אהבה ודביקות ואפילו לא שמירת מצוות עשה אלא רק יראה". והוא מנמק את הדרישה הזו "באשר מי שהוא ראש (על הציבור) ועוסק בצרכי רבים עלול לבוא להנאת עצמו וכבודו במעשיהם, ולראות לטוב למי שחונף לו. ולהיפך, למי שייגע בקצה כבודו, יעלים עיניו מלראות בצר לו, או אף תמצא ידו להרע לו". לפי הנצי"ב, איש ציבור נבחן לא רק בפעולות שהוא עושה או בתורה שהוא מרביץ ברבים, אלא הוא נבחן גם כיצד הוא מתייחס אל אותם שאינם אומרי הן ואינם מחניפים לו, האם בגלל זה יקפח אותם וירע להם. ולכן אין הקב"ה מבקש מהמנהיג אלא ליראה את ה', "ובכל שעה עליו לידע כי גבוה מעל גבוה וגו' ... מי שהוא מנהיג וראש שיהא שקוע במחשבה תמיד לירא מה' הצופה על כל דרכי בני איש". ואפילו דוד המלך - כותב הנצי"ב - חשש לכישלון זה ובקש: "וראה אם דרך עוצב בי ונחני בדרך עולם" שאם אכשל ברדיפת הבריות שלא כדין "אי אפשר לתקן השגיאה ולא תועיל תשובה".

משה ותורתו אמת
בירור האמת לדורות

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה

לאחר שנחתם דינם של דור המדבר, והם ידעו שלא בדורם ייכנסו העם לארץ המובטחת, פרץ המרד הגדול שהכיל בתוכו, מספר אישים שהתאכזבו ממנהיגותם של משה ואהרון. בעיקר בגלל ההפסדים האישיים שנגרמו להם, מול ציפיותיהם.

ראש החולקים על משה, היה קורח בן יצהר. שקינא בעיקר על מינוי אליצפן בן עוזיאל כנשיא שבט הלוי, הגם שהוא בן הדוד הצעיר במשפחת קהת[1]. אליו הצטרפו דתן ואבירם, שלא זכו להתמנות יחד עם שבעים הזקנים - הגם שהם היו חלק משוטרי בני ישראל במצרים[2]. ועליהם נוסף נתנאל בן צוער נשיא שבט ראובן, שחפץ להקריב הראשון לקורבנות הנשיאים - או לכל הפחות לאחר נחשון בן עמינדב. אך משה מנע זאת ממנו, כיוון שסדר ההקרבה היה כפי מסע המחנות[3].

כל אלו קמו ומרדו דווקא בזמן זה, לאחר שנחתם דינם של בני דור המדבר בחטא המרגלים. שכן כל שליחת המרגלים, הייתה על ידי משה - הגם שידע שלא ייצא טוב מכך. וכפי שכבר הזהירו הקב"ה, שייתן להם מקום לטעות וליפול על ידי זה[4]. ומעט לפני כן, התנבאו אלדד ומידד על סוף הנהגתו של משה - שמשה ימות, ויהושע יכניס את ישראל לארץ[5].

בגלל הצטברות האירועים האלו, דימו כולם שהנהגתו של משה הסתיימה. ועם תום עידן משה, ניתן להתנשא ולמלוך תחתיו.

אך בעלי המחלוקת לא הועילו לעצמם דבר, והם אף אבדו מן הארץ לגמרי. ויותר מכך, מחלוקתם - הביאה לכדי חיזוק אמיתות תורת משה[6], יחד עם חיזוק כהונתו של אהרון וזרעו אחריו[7].

ולמעשה כך היא הנהגת ה' עם ישראל, בכל מאורעות אותה השנה במדבר.

בתחילה כשדברה מרים על משה, הביא הדבר לכך שאמנם לקתה בצרעת. אך עם זאת העם הכיר בטובתה על מה שהמתינה למשה אחיה ביאור, ולא נסע משם - עד להיאסף מרים ,לאחר שבוע, חזרה אל המחנה[8]. אחר כך באו המרגלים ודברו רע על הארץ, ואמנם נם נענשו על כך במיתה. אך בד בבד זכה העם לשמוע שיגיע הדור שכן ייכנס לארץ[9], ומצוות נוספות יגיעו לו שם - כמנחות הבאות עם הקורבן.

ובפרשתנו כשחלקו קורח ועדתו על משה ואהרון, גרם הדבר שניתנה הכהונה לאהרון ובניו לדורות עולם - בברית שלא ניתנת להפרה[10]. וביחד עם עשרים וארבע מתנות הכהונה, הושלם הדבר בישראל.

אף אנו רואים בימינו אלו ממש, כיצד יש מי שמתנשא למלוך ולבטל את ההנהגה כיום. כשכל אחד יש לו נגיעה בדבר, ובלבד ששמו יוכתר כראש וראשון להנהגה. אך יושב בשמים שוחק על כך, ואמת מארץ תצמח. כשהעם רואה מי באמת מחפש את טובתו, ומי מעוניין בתועלתו האישית.

וכבר היה הדבר מעולמים, בשלהי ימי דוד האחרונים. אז התנשא אדוניה למלוך, וכמעט שעלה הדבר בידו. ולולי שבאה בת שבע יחד נתן הנביא, כמעט ומלכות שלמה לא הייתה מתממשת. אך בעקבות אותו המרד, חוזקה מלכותו של שלמה בן דוד - ולא רק לאותו הדור כי אם לעולמים. כשמובטח לנו שמשיח בן דוד, חייב להיות מצאצאי שלמה בדווקא. בדיוק כשם שכהונת אהרון ובניו, הובטחה לדורות[11].

הנביא שמחבר את שלושת העניינים הנצחיים בישראל - **נבואת משה, כהונת אהרון ומלכות דוד** - היה בן בנו של קורח: שמואל הרמתי. שעליו נאמר שהיה שקול כנגד משה ואהרון, וגם הוא אשר משח את דוד למלך על ישראל, ונמשכה מלכותו עלינו לעולמים.

כשראה זאת קורח, הוא דימה בנפשו שדבר זה ימלט אותו מהדין. אך רק בניו הבינו זאת אל נכון, כששבו בתשובה בעומדם על פתחה של גיהינום[12]. ולכן לבסוף יוצאים ממנו שמואל הנביא ועשרים וארבע מעמדות של לויים, שכולם משוררים לה'. ובזה הם מתבלים הן את **נבואת משה** - בקיום דברי התורה, לשורר על הקורבן. הן בקיום **דבר הכהונה** - בעומדם לשרת תחתיהם בשיר. והן בקיום דברי **מלכות דוד** - כשהקים עשרים וארבע מעמדות לישראל, יחד עם אלו של הלויים והכהנים[13].

1 - ומה ראה קרח לחלוק עם משה נתקנא על נשיאותו של אליצפן בן עוזיאל (תנחומא) שמינהו משה נשיא על בני קהת על פי הדבור אמר קרח אחי אבא ארבעה היו שנא' (שמות ו) ובני קהת וגו' עמרם הבכור נטלו שני בניו גדולה אחד מלך ואחד כהן גדול מי ראוי ליטול את השניה לא אני שאני בן יצהר שהוא שני לעמרם והוא מנה נשיא את בן אחיו הקטן מכולם הריני חולק עליו ומבטל את דבריו - רש"י במדבר טז, א

2 - לאחר קברות התאוה משה מינה שבעים זקנים חדשים, שהם היו שוטרי בני ישראל שהוכו במצרים. כיוון שהיה צריך להוריד מאחד השבטים שניים, יצאו דתן ואבירם בהגרלה כמי שלא זכו למינוי. ועל כן הם חלקו על משה והנהגתו

3 - **הקרב את קרבנו** מה תלמוד לומר 'הקריב' בשבטו של יששכר מה שלא נאמר בכל השבטים. לפי שבא ראובן וערער ואמר די שקדמני יהודה אחי אקריב אני אחריו, אמר לו משה **מפי הגבורה נאמר** לי שיקריבו כסדר מסען לדגליהם, לכך אמר 'הקרב את קרבנו' והוא חסר יו"ד, שהוא משמע הקרב לשון צווי שמפי הגבורה נצטווה הקרב - רש"י במדבר ז, יט

4 - **שלח לך** (במדבר רבה, סוטה לו) לדעתך, אני איני מצוה לך אם תרצה שלח... ומשה נמלך בשכינה. אמר, אני אמרתי להם שהיא טובה שנאמר (שמות, ג) 'אעלה אתכם מעני מצרים' וגו', חייבים שאני נותן להם מקום לטעות בדברי המרגלים למען לא יירשוה - שם יג, ב

5 - לפי שהיו מתנבאים **משה מת ויהושע מכניס את ישראל לארץ** - שם יא, כח

6 - **נסו לקולם** נראה מזה כי כמו שהיו יורדים ונבלעים בארץ היו צועקים על נפשם, אולי היו אומרים **משה אמת ותורתו אמת**, כמו שהזכירו רבותינו זכרונם לברכה במעשה דההוא טייעא, אמר רבה בר בר חנא זמנא חדא הוה אזלינא באורחא אמר לי ההוא טייעא תא אחוי לך בליעי דקרח חזא תרי בזעי דהוה נפיק קוטרא מנייהו, שקל גבבא דעמרא אמשייה מיא ואותביה בריש רומחא התם ואחריך, אמר לו אצית מאי שמעת, ושמעו דהוו אמרי הכי, **משה אמת ותורתו אמת והם בדאין** - רבינו בחיי במדבר טז, לד

7 - **ואני הנה נתתי לך** (ספרי) בשמחה... משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין, בא אחד וערער על השדה. אמר לו המלך כל מי שירצה יבא ויערער לנגדך הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין, אף כאן **לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה** בא הכתוב ונתן לו (חולין, קלג) עשרים וארבע מתנות כהונה בברית מלח עולם. ולכך נסמכה פרשה זו לכאן - רש"י במדבר יח, ח

8 - **והעם לא נסע** (סוטה, ט) זה הכבוד חלק לה המקום בשביל שעה אחת שנתעכבה למשה כשהושלך ליאור, שנאמר (שמות, ב) 'ותתצב אחותו מרחוק' וגו' - שם יב, טו

9 - **כי תבאו** בישר להם שיכנסו לארץ - שם טו, ב

10 - **ברית מלח עולם** כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים. **ברית מלח** כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם - שם יח, יט

11 - אמנם המלכות לבד כבר ידעת מספרי הנבואה שזכה בה דוד וכן זרעו אחריו עד סוף כל הדורות. אין מלך לפי שיאמין תורת משה, אדון כל הנביאים, **אלא מזרע שלמה לבד** וכל מי שהוא מזולת זה הזרע הנכבד, לענין מלכות נכרי קרינא ביה. כמו שכל זרע אחר בלתי זרע

אהרן, לענין עבודה זר קרינא ביה. וזה מבואר אין ספק בו - ספר המצוות לרמב"ם, מצוות לא תעשה שסב

12 - וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זה, עינו הטעתו. ראה שלשלת גדולה יוצאה ממנו, **שמואל** ששקול כנגד משה ואהרן אמר בשבילו אני נמלט. ועשרים וארבע משמרות עומדות לבני בניו כולם מתנבאים ברוח הקודש, שנאמר (דברי הימים א, כח) 'כל אלה בנים להימן', אמר אפשר כל הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אדום לכך נשתתף לבוא לאותה חזקה, ששמע מפי משה שכולם אובדים ואחד נמלט 'אשר יבחר ה' הוא הקדוש', טעה ותלה בעצמו. ולא ראה יפה, **לפי שבניו עשו תשובה** ומשה היה רואה (תנחומא) - רש"י במדבר טז, ז

13 - אלו הן מעמדות ומה טעם תיקנו מעמדות לפי שנאמר (במדבר כח, ב) 'צו את בני ישראל ואמרת אליהם את קרבני לחמי לאשי', והיאך קרבנו של אדם קרב והוא אינו עומד על גביו. **התקינו נביאים הראשונים עשרים וארבעה משמרות** על כל משמר ומשמר היה מעמד בירושלים של כהני' ושל לוים ושל ישראלים... **בא דוד ושמואל והעמידן על עשרים וארבע שנאמר (דברי הימים א ט, כב) 'המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם'** אית ספרים שכתוב בהן **מיסודו של שמואל ודוד העמידום** על עשרים וארבע כלומר שניהם הועילו בדבר. ושמואל העמידם על שש עשרה ודוד על עשרים וארבע - תענית, כז. וברש"י שם

מה כל כך הרסני בקנאה?

/ הרב ידידיה נוימן

במרכז הפרשה עומדת פרשת חטאו של קרח. התורה מתארת בצורה מפורטת ביותר את השתלשלות האירועים עד לסיום המר והנחרץ. עצם העובדה שחטא של מאן דהוא או קבוצה כלשהיא מתואר בתורה איננה חידוש- חטא אדם הראשון, חטא העגל וחטא המרגלים יעידו. ובכל זאת נראה שיש לתמוה מה אנחנו אמורים ללמוד מהסיפור הספציפי הזה. מאן דהוא, גדול ככל שיהיה, נפל בחטא מסוים אך מה לנו ולנבור בכישלון הנקודתי הזה. בחז"ל מצאנו ביטוי מיוחד ביחס לחטא זה, שמחזק את אי הנוחות הזו ומגדיר בחדות את השאלה הראויה להישאל כשאנו עוסקים בסיפורו של קרח. 'קרח שפיקח היה, מה ראה לשטות זו' (במדבר רבה יח). יתכן וחז"ל רוצים לבאר לנו לא רק את טעותו שלו אלא לעורר אצלנו את נקודת הכשל הפוטנציאלית ולתת בידינו כלים להתמודדות ולתיקון.

השפת אמת (תרל"ד) ממקד את נקודת הכשל של קרח בקנאה, קרח קינא במשה ובאהרון על המעמד שהם הגיעו אליו ובשל כך חטא בקריאת התיגר החצופה שלו כנגדם. ההבנה שקרח הונע מקנאה ונפל בכך היא הבנה שמונחת כבר בפשטי הכתובים, אך החידוש בדברי השפת אמת הוא בהבנת מהותה של הקנאה והכשל שבה.

הקנאה, לפי השפת אמת, איננה רק תחרותיות שיצאה משליטה ואין פה רק כניעה לצורך האנושי לנצח את המתחרה שמובילה את האדם להתנהגות שטחית ומקולקלת. אלא יש כאן תפיסה מוטעית בשאלת היחסים בין האדם לחברו ובכלל בינו לבין הבריאה כולה. הקנאה נובעת מתפיסה של פירוד. לפי התפיסה הזו הכוחות השונים והיצורים השונים בעולם מתחרים ביניהם מכוח אג'נדות ומטרות שונות. בעולם שכזה, עצם קיומו של אדם אחר שמנסה ליזום וליצור משהו אחר ממני, מהווה איום על העשייה והקיום שלי עצמי. בעולם מפורד שבו הדברים חסרי תכלול וכיוון משותף, אם השני יצליח בדרכו הרי שמטרותי וחלומותי שלי נמצאים בסכנה שלא להתממש. אני מאוים מעצם הצלחתו של האחר וממילא אני צר עין על כל התקדמות שהוא מצליח ליצור.

לכן, הבסיס לתיקון הוא בשינוי התפיסה הבסיסית. אם אתה מבין שהעולם כולו אחדותי ומנוהל, וכל הכוחות כולם נעים יחד אל עבר הופעת שם שמיים, הרי שאם עולה על הבמה כוח חדש הוא צריך להתקבל כברכה גדולה ולא כאיום. הימצאותו של כוח אחר או של אג'נדה אחרת איננה מורידה כהוא זה מהתרומה שלי עצמי ומהקיום שלי. אם יש כוח אחר אראה בו הזדמנות חדשה שיכולה לקרב גם אותי אל עבר המטרה המיוחלת.

ההבנה האחדותית הזו נולדת ממה שהשפת אמת מכנה 'דבקות בפנימיות החיות'. כלומר, מבט פנימי שמחפש לזהות ולהזדהות עם המדרגה הרוחנית המהותית של הדברים. במבט שכזה כל דבר מתחבר אל המקור האלוקי. וממילא ההבדלים הניכרים לעין, שלכאורה מייצגים איום ומתח, הופכים למקהלה מגוונת שמצליחה לפעול בהרמוניה. אדם שמביט על הדברים מתוך דבקות בשורש הפנימי והאלוקי שבהם, מצליח לזהות את המשותף והתורם לנו וממילא מצליח להתחבר אל השונה ממנו. החיבור הזה לא רק שממסמס את התחרותיות אלא גם מצליח לשמר ולשכלל את האדם והעולם.

כך שאל מול קנאה שמרקיבה והורסת את העצמות -'רקב עצמות קנאה' (משלי יד), עומדת דמותו של יוסף הצדיק שדבקה ביסוד האלוקי של המציאות כל העת ועצמותיה שורדות את פגעי הזמן מבלי להרקיב כלל.

ההתגברות על הקנאה נולדת מתוך היכולת להיאחז בשורש המהותי של העולם והמציאות, ובכוחה לגבור על היצר האינסטינקטיבי לחוש מאוים מהאחר הניצב מולי. היאחזות זו באה לידי ביטוי גם במצוות הציצית שרק לפני רגע חתמה את הפרשה הקודמת ומטרימה את פרשת קרח עצמה. בניגוד למבט הקטנוני של קרח שראה בעלייתם של משה ואהרון איום עליו, הציצית אמורה להזכיר לנו כל העת לראות בחלקים השונים של המציאות תמונה אחת שלימה. הפתילים המשתלשלים מארבע קצוות הבגד מרמזים שהכול נובע מנקודה אחת אחדותית. וגם צבע התכלת מהווה תזכורת ומקפצה רוחנית לכך שהים הרקיע וכיסא הכבוד כולם קשורים כאחד.

אם כן, הקנאה שמפילה את האדם לקטנוניות ותחרותיות יצרית יכולה לבא אל תיקונה, אם רק נרומם את התפיסה ונאמץ מבט של עולם מגוון שמאוחד בעומקו- בשורשו הרוחני.

בדידי הווה עובדא

הרב יהודה זרחיה הלוי סגל זצ"ל

באחד הימים פנה אליי ידידי ר' יהושע הלפרין ואמר לי כך: באחת מהערים בצפון יש מועמד בלתי ראוי למועצה הדתית. אם תצליח לגרום לכך שיסיר את מועמדותו, אכיר לך את אחד הצדיקים הנסתרים של הדור. ואני, ש"רודף" צדיקים הייתי, הפעלתי את קשריי, ואכן מועמדות האיש הוסרה. עכשיו הגיע תורו של הלפרין לקיים את הבטחתו. הלכנו להתפלל ערבית בביהכנ"ס בקריית שלום. לאחר התפילה הכיר לי הלפרין את הרב יהודה זרחיה הלוי סגל זצ"ל, שהיה אז הרב של שכונת קריית שלום בת"א. ליווינו את הרב סגל לביתו. באמצע הדרך, נעצר הרב ואמר לי: יונגערמאן (איש צעיר), אני רוצה שתדע שבפמליה של מעלה יושבים בשורות הראשונות גם גלויי ראש. הלפרין אמר לו ביידיש: מצאת למי לספר זאת, לשאול שיף? והוא ענה: אני רוצה שיידע את האמת. בליבי חשבתי אז על אדון סיילס, שכננו גלוי הראש, הצדיק. (סופר עליו בגיליון פרשת שלח). מאז נהייתי מקורב לרב סגל.

הרב סגל היה תלמיד חכם אדיר, ידע את כל הש"ס בע"פ, ראשונים ואחרונים והיה גם בעל ראיות רוחניות. הוא ראה מבעד לקירות ממש. למשל, פעם באתי אליו ובחוץ חיכו לי שני חברים. פתאום אמר לי: למה אינך מכניס פנימה את השניים שבאו איתך? הוא לא יכול היה לראות שבחוץ ממתינים לי, וגם לא היה שם מי שאמר לו משהו על כך (אשתו יצאה כשבאתי).

ועוד סיפור: משפחתי ואני שבתנו בשבת חנוכה במלון היאט בירושלים. במוצאי שבת, כדרכו בקודש, התקשר אלי יהושע הלפרין ושוחחנו ארוכות. לפתע שאל אותי: האם אשתך קשורה בדרך כלשהי לנוצרים? אולי בקשרי עבודה? לא! עניתי. מדוע אתה שואל? משום שכאשר הזכרתי לפני הרב סגל את שם אשתך לברכה, הוא אמר לי שהוא רואה צלבים. כשסיפרתי על כך לאשתי התבהרה לפניי התמונה. היא סיפרה, שלאחר שהדלקתי את נר החנוכה בליל שבת בפתח מרפסת החדר, ראתה צלב ענק מזדקר ממרחק מול מרפסת חדרנו. היא לא ספרה לי על כך כדי לא לגרום לי עוגמת נפש. למחרת טיילנו עם מדריכה מטעם המלון במעלה הר הצופים. אשתי הלכה עם שניים מנכדינו הקטנים ליד המדריכה, ואני פסעתי הרחק מאחור. המדריכה הובילה את המטיילים לבית הקברות הנוצרי שבהר הצופים. בעומדה מול השער הפתוח, ראתה אשתי ים של צלבים, נבהלה ופנתה עם הקטנים אחורנית. כל אותה שבת הוטרדה אשתי מנושא הצלבים.

איך ראה זאת הרב סגל???

הרב יהודה זרחיה הלוי סגל זצ"ל מתוך אתר "שער הבטחון"

הרב סגל נולד בשושן פורים בירושלים, בבית סבו ר' יעקב מנדלבוים זצ"ל, שהיה חסיד קרלין נלהב. את אביו של סבו, הגאון רבי ברוך מנדלבוים זצ"ל, שהיה אב"ד טורעב ברוסיה - רצו להכתיר לאדמו"ר בעת שהיה ינוקא. סבתו, אם אימו מרת חנה עלקא ע"ה, שהייתה דור שמיני בירושלים, התייחסה לחיד"א זצ"ל - רבי יוסף חיים דוד אזולאי. אביו, הגאון הרב שפטיה, היה נצר לשל"ה הקדוש. את כל השורשים הללו של המשפחה שילב בתוכו רבי יהודה זרחיה: גאונות ולמדנות מופלגת בתורה, עם גדלות אדמו"רי החסידות בשילוב כוח סתרי הקבלה.

בילדותו למד בישיבה בה לימד אביו "שערי תורה" ביפו, והתבלט בכישרונותיו העילויים. בגיל שבע וחצי היה דורש דרשות בשבת בתל אביב, שבעת ההיא התגוררו בה גדולי תורה. קהל גדול היה מצטופף ומאזין בקשב רב לדבריו של "הילד הדרשן".

לפני שנהיה בר מצווה, נסע לגדולי ירושלים שיברכהו. מה הייתה הברכה שביקש? שיגיע לדרגה גבוהה ביראת שמים!

כשגדל, למד בישיבת לומז'ה בפתח תקוה אצל אבירי התורה ונודע כשקדן וכבקי עצום. מדי פעם היה מקבל פרס המיועד לעילויים על מערכות של חידושי תורה שכתב. חבריו מספרים, שכל שאלה שהתקשו בה - היו פונים לרב יהודה והוא היה מתרץ מיד ואומר בעל פה את מראי המקומות ששאלו. בישיבה, כבחור צעיר, זכה לדור בחדר אחד עם מרן הרב ש"ך זצ"ל, שהיה מבוגר ממנו בשנים רבות. מרן התפעל מבקיאותו הנדירה של הצעיר בכל ספרי הראשונים. יש לציין כי בימים ההם לא נמצאו כל הספרים בהישג יד, אך הוא עמל ומצא, ולמד ושינן, וידיעותיו התפרסמו כמו בקיאותו העצומה בחידושי הרשב"א.

כבר אז הכירו בגדלותו והיו באים להתברך מברכותיו של הרב יהודה סגל הצעיר. עימו למד מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א, שאביו, הסטייפלער, ביקש מהרב סגל ללמוד עימו. באותם ימים היה מבאי ביתו של מרן ה"חזון איש" זצ"ל, שאמר עליו: "ארי שבאריות". כל ימיו היה מקורב לגדולי תורה ולאדמו"רים והיה שותה בצמא את דבריהם.

כשמלאו לו 19 שנה כבר היה בידו היתר הוראה וכבר הספיק לעבור על הש"ס וגפ"ת (גמרא, פירוש רש"י ותוספות), חלק מהראשונים וקצת בפוסקים, וזכה לחבר כמה ספרים.

בהגיעו לפרקו נשא לאישה את מרת אסתר האצילית, בת ד"ר מיכאל יעקובוביץ', שהיה רופאם של אדמו"רי תל אביב, והיה ידוע כירא שמים בכל הליכותיו.

כיהן כרבה של קריית שלום בתל אביב קרוב ליובל שנים. ביתו היה תל תלפיות ללמדנים וליהודי "עמך" מכל החוגים. הוא קיבל כל אדם בסבר פנים יפות והשתדל מאד לפעול למען הזולת. הוא עצמו הסתפק במועט וחי בצניעות עם אשתו.

לביתו הקט נהרו רבים מהארץ ומהעולם לקבל מפיו פסקי הלכה, הדרכה וברכה. מפיהם שומעים סיפורים על הצדיק המופלא, שפעל ישועות לכלל ולפרט.

רבים דיברו על רום דרגתו, שהכול גלוי לפניו. כשהגיעו השמועות לאוזניו, ביטל את עצמו וכתב: "אני מכריז ומודיע, שאני לצערי מקטני בני ישראל..."

שביבים / לע"נ שאול שיף

"זו מחלוקת קרח וכל עדתו"

במשנה במסכת אבות (ה, יז) נאמר: **"כל מחלוקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים; ושאינה לשם שמים, אין סופה להתקיים. איזו היא מחלוקת שהיא לשם שמים, זו מחלוקת הלל ושמאי; ושאינה לשם שמים, זו מחלוקת קרח וכל עדתו".**

המשנה מתארת שני סוגי מחלוקת: יש מחלוקת שהיא "לשם שמים", כגון מחלוקת הלל ושמאי; ויש מחלוקת "שאינה לשם שמים", דוגמת מחלוקת קורח. ומוסיפה המשנה כלל: כל מחלוקת שהיא לשם שמים, כגון מחלוקת שמאי והלל, "סופה להתקיים"; וכל מחלוקת שאינה לשם שמים, כמו מחלוקת קורח ועדתו, "אין סופה להתקיים".

והדברים צריכים ביאור - מה פירוש האמירה, שכל מחלוקת לשם שמים "סופה להתקיים"? וכי אנו רוצים שהמחלוקת 'תתקיים'?! מה המעלה בכך שאנשים ממשיכים לחלוק, גם אם הדבר נעשה לשם שמים?

בעניין זה נאמרו כמה הסברים:

רבינו עובדיה מברטנורה בפירושו למשנה, מסביר שהמילה "סופה" פירושה - תכליתה, מטרתה, וכוונת המשנה היא כך - במחלוקת לשם שמים, שתכליתה ומטרתה הן בירור וליבון האמת, תתקיים. ואילו במחלוקת שאינה לשם שמים, מחלוקת שמטרתה השגת כבוד, שררה וסיפוק יצר הניצחון, לא תתקיים. וביתר ביאור: במחלוקת לשם שמים, בין הצדדים שוררים יחסי כבוד, ומטרת הצדדים מלכתחילה אינה ניצחון לשמו או השגת כבוד, אלא שניהם חותרים לדבר אחד - בירור האמת; ועל כך אומרת המשנה, שסוף הדבר להתקיים, כלומר, מובטח לצדדים שאם זו דרכם, האמת אכן תצא לאור ותתברר ותתלבן כהלכה. זהו "סופה להתקיים" - תכלית המחלוקת, שהיא בירור האמת, תעלה בידם. לעומת זאת, במחלוקת שאינה לשם שמים, שבה מטרת החולקים אינה בירור האמת אלא כבוד, שררה וסיפוק יצר הניצחון על האחר, על מחלוקת שזו תכליתה אומרת המשנה, שמובטח ש"לא תתקיים" - המחלוקת לא תשיג את מטרתה. בסופו של דבר כל הצדדים נשרפים מאש המחלוקת והחולקים ממיטים על עצמם הרס עצמי ומשיגים את ההיפך הגמור ממטרתם.

ונראה שבכך יובן, מדוע נקטה המשנה דווקא את דוגמת מחלוקת הלל ושמאי; כי זו הדוגמה המובהקת למחלוקת שכל מטרתה אכן בירור האמת, ולכך שמטרה זו אכן מושגת: שהרי בכל המקרים שבהם בית הלל נוכחו לראות שטעו, הם חזרו בהם והורו כבית שמאי.

פירוש אחר כותב בעל ה"עקידת יצחק" (רבי יצחק עראמה) בשער עח; לפי הסברו, "סופה להתקיים" פירושו, שלשתי הדעות יש קיום ושתיהן נותרות נצחיות: שתי הדעות נדונות תמיד בבית המדרש, והלומדים יורדים לעומקן והולכים ומבררים תמיד "מאי טעמא דבית הלל ומאי טעמא דבית שמאי וכו'", וכך מוסיפים תורה. כי זהו טיבה של הלכה, ואלו ואלו דברי אלוקים חיים, וכל צד שחולק ומביע דעתו לשם שמים, דבריו יכו שורש ותהיה להם אחיזה וקיום לעולם.

רבינו יונה, בפירושו למסכת אבות, מבאר ש"סופה להתקיים" פירושו, שהצדדים יזכו להמשיך לעשות חיל ולחלוק גם במחלוקות אחרות וכך להרבות אמת . כי מחלוקת לשם שמים היא דבר מבורך ותורם לריבוי האמת, ויזכו הצדדים להמשיך ולחלוק ביניהם במחלוקות ולהוציא את האמת לאור, לתועלת כולם; לעומת זאת, מחלוקת שלא לשם שמים, "אין סופה להתקיים", לאחר המחלוקת ייענש מי שנהג שלא לשם שמים, ולא יימשכו מחלוקות פסולות אלה לאורך זמן.

פירוש מעניין נוסף לביטויים "סופה להתקיים" ו"אין סופה להתקיים", מובא ב'כתב סופר' בביאורו לפרשה: הנה, ידועה השאלה, מדוע בהתייחסותה למחלוקת הלל ושמאי מזכירה המשנה את שני הצדדים למחלוקת: "זו מחלוקת הלל ושמאי", ואילו במחלוקת קורח, מתייחסת המשנה לצד אחד בלבד: "מחלוקת קורח וכל עדתו", בלי להזכיר את משה, שהוא הצד השני למחלוקת.

התשובה הפשוטה היא כזו: מחלוקת קורח הרי מובאת במשנה כדוגמה למחלוקת שלא לשם שמים, דהיינו, מחלוקת שמטרתה כבוד, שררה והתנצחות; ומאחר שרק הצד של קורח ועדתו כיוון למטרות פסולות אלה, ולא משה רבינו, לכן אין מקום להכניס כאן את שמו של משה. וכך מבואר שם בתוספות יום טוב בשם מדרש שמואל.

אך הכתב סופר מוסיף נופך נוסף לדברים - לשון המשנה "זו מחלוקת קורח וכל עדתו", רומזת לכך שבתוך מחנה קורח עצמו

התגלעו מחלוקות פנימיות, והם הסתכסכו זה עם זה ; ולכן נאמר "זו מחלוקת קורח וכל עדתו", שחלקו גם בינם לבין עצמם".

ולפי זה מסביר הכתב סופר, שזהו גם הביאור ללשון המשנה "מחלוקת שאין סופה לשם שמים אין סופה להתקיים": בניגוד למחלוקת לשם שמים, שבה האמת מנחה את הצדדים, במחלוקת שלא לשם שמים, הצדדים חותרים רק להשגת תועלתם האישית, "שכל אחד פונה ומושך לעצמו; ולכן גם בין בעלי מחלוקת לא יתקיים השלום וייפרדו איש מרעהו ותפסוק המחלוקת".

(לימוד יומי)

"עבדות אני נותן לכם"

פרשתנו עוסקת באחת הסוגיות המודרניות ביותר - מנהיגות אמת מהי? מחלוקת קורח מול משה, מחדדת את ההבנה המוטעית של בני אדם, כי מנהיגות זה כבוד! זה מעמד! זה שליטה! זה לקבוע לאחרים! ובקיצור - לחשוב שאתה מלך!!!

פרשת קורח מלמדת אותנו כי מנהיגות זו חובה שבצידה זכות, שכל כולה להיות עבד לעבדי ה'. מנהיג, חייב שבבסיס תנועת הנפש שלו, הוא חייב לאחרים. לעשות הטוב, הישר והנכון למונהגים שלו. לכפופים תחתיו. משה רבינו כל ימיו הרגיש רועה נאמן. רועה חייב לצאנו, לרעותו ולהשקותו ולדרוש את טובתו. אין שום צפייה של הרועה מצאנו - רק ההפך...

קורח - טעה למרות פיקחותו, הוא לא הבין שמלכות בישראל - היא עבדות שהיא זכות. זכויות, מחפשים. מלך - עליו כל הזמן לעשות הטוב, המועיל והבונה לעמו ולאנשיו. כי רק אז, העם והאנשים מוכנים ללכת באש ובמים אחרי המנהיג.

ואכן, מצאצאי קורח, יצא שמואל. שהיה מחזר והולך לעם ישראל בכל מקום ובכל מצב. כי באשר הוא הולך, שם ביתו. ולכן זכה שמואל להיות שקול כמו משה ואהרון.

מנהיג אמיתי לומד מהקב"ה את מתכונת התפקיד, כל הזמן, נותן גומל , יוצר, משפיע - כביכול עובד אצל עם ישראל ולא ההיפך!!

(הרב אמור שמעון)

"עזר כנגדו" - אשת און ואשת קורח

הגמרא בסנהדרין משבחת את אשתו של און בן פלת, שעליה נאמר "חכמות נשים בנתה ביתה".

ומוסיפה הגמרא שם, שעל אשתו של קורח, שהסיתה אותו למחלוקת, נדרש המשך הפסוק - "ואיוולת בידיה תהרסנו".

הבדל זה מזכיר את דבריו הידועים של הנצי"ב, על המלים בפרשת בראשית "אעשה לו עזר כנגדו" (ב, יח), שם דורשים חז"ל - "זכה - עזר, לא זכה - כנגדו". הנצי"ב, בפירוש "הרחב דבר", מפרש את הצירוף "עזר כנגדו" כך:

ה"עזר" הגדול ביותר שיכולה אשה להעניק לבעלה, היא היכולת שלה להיות בעת הצורך דווקא נגדו, דהיינו, לא תמיד לסייע לו, אלא גם לדעת מתי לבקר ומתי להאיר לו צדדים שנעלמו מעיניו. למשל, במקרה שאדם "כַּעֲסָני ורגְזָני" (כלשון הנצי"ב), ה"עזר" הוא דווקא בריכוך הכעס, או בלימוד זכות על האדם שהוא כועס עליו וכיוצא בזה. וכך גם במקרים אחרים של נטיות קיצוניות או מוטעות, ביכולתה של האשה להוות משקל נגדי, להאיר את דרכו של הבעל ולהאיר לו זוויות אחרות. כך, ה"נגדו" מתברר כ"עזר" וכלשון הנצי"ב- "ואם כן, הפירוש 'עזר כנגדו', במה שהיא מנגדתו, תהי לעזר".

ומנגד, להיפך, לעתים דווקא ה"עזר" מתברר כ"נגדו" - כאשר בני הזוג אינם מעירים או מבקרים את האחר, אלא מצטרפים לבן הזוג אף כשדרכו מוטעית. בטווח הקצר בן הזוג רואה זאת כ"עזר", אך בטווח הארוך הדבר הוא "נגדו" וכלשון הנצי"ב- "במה שהיא עזר מתחילה והיא מסייעתו לכל רוח רעה שעוברת עליו, ואין לך 'כנגדו' גדול מזה".

וזהו "זכה - עזר, לא זכה - כנגדו"; כשאדם זוכה, הוא מקבל מה שנראה אולי כ"נגדו" אך כולו עזר וסיוע; וכשאינו זוכה, הוא מקבל מה שנראה כ"עזר", הצטרפות והעדר ביקורת, אך לטווח הארוך הוא "נגדו".

און בן פלת זכה וקיבל "עזר כנגדו" - היא הייתה "כנגדו" אך בפועל אין "עזר" גדול מזה.

(לימוד יומי)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net